

Waardzegger

In dit nummer:

- tuinreservaten
- fotoreportage weidevogels en boeren
- de kleur van riet
- koniks een jaar later
- 't Hooft van Benthuisen
- de boom in
- De Hoeksche Lente 2012
- Schoonebeekers kudde
- 1000e stukje in Kompas
- activiteiten programma
- de zomer in je bol met WoesteLand

Zomer 2012

HWL

Hoeksche Waards Landschap

Colofon

Waardzegger, een uitgave van
Hoekscheewaards Landschap (HWL)
Vereniging voor behoud en ontwikkeling van
natuur en landschap in de Hoeksche Waard.

Versijning: ieder kwartaal

ISSN 1389-7454

Oplage: 1.750

Lidmaatschap € 20,00 per jaar

Ledenadministratie HWL

postbus 1080

3260 AB Oud-Beijerland

ledenadministratie@hwil.nl

Natuurbezoekerscentrum Klein Profijt

Zalmpad 11 Oud-Beijerland

telefoon: 0186 621 888

Beheerder: Merijn van den Hoogenhoff

kantoor@hwil.nl

Openingslijden:

Dinsdag t/m vrijdag 10.00 tot 17.00 uur

Zaterdag en Zondag 12.00 tot 17.00 uur

Nationaal Landschap Centrum

Veerweg 1c Numansdorp

Telefoon: 0186 653 512

Beheerder: Coes Meeker (0) 12 000 131

redactie@nationaallandschapcentrum.nl

Openingstijden:

Dinsdag t/m zondag 12.00 tot 17.00 uur

HWL en NLC op Internet

www.hwil.nl

www.nationaallandschapcentrum.nl

Dagelijks Bestuur

Joost Kievit (voorzitter) 078 673 1522

Jan van Alebeek (secretaris) 0186 610 379

Guus van der Pal 0186 573 705

(penningmeester)

IN DIT NUMMER

- Van de redactie
- Tuinreservaten
- Oude beloften
- Weidevogels en boeren
- De kleur van riet
- Krasse knarren
- Een greep uit 't jaarverslag van de vlinderwerkgroep
- Ontdekkingen in het veerbos
- Foto's
- Koniks een jaar later
- 't Hooft van Benthuisen
- De boom in
- Andere aanpak
- Schoonebeekers
- "Eruit gelicht" werkgroep kompasrubriek
- Excursie programma en lezingen
- Gezocht
- Prikbord: WoesteLand, IVN jongeren

Foto's: Jan Plaisier (wilde chicorei)

Onbekend: van de site van HWL

Eather Linnerts, Koniks

Ingeborg Holster: Schoonebeekers

Redactie:

Aad Trouwman

Harry Willemsen

Jan Plaisier

Wie van der Vliet (hoofdredactie)

078 664 90 90

redactie@hwil.nl

**Kopij herfstnummer 2012
inleveren vóór 20 augustus**

Aanleveren kopij

Als aparte bijlage ('attachment') bij een e-mail. Bij voorkeur in Word

D r u k k e r i j
Vanderstoep bv

Tel.: 078 674 11 88 - E: vdstoep@tiscali.nl

VAN DE REDACTIE

Iris van der Vlerk

Sinds ik in Breda woon kom ik niet meer zo dikwijls in de Hoeksche Waard. Onlangs reed ik tot twee keer toe vlak na elkaar door het mooie landschap van de Hoeksche Waard.

De eerste keer was de reden een verdrietige: wij, Joop en ik kwamen van de crematie van Tien Tuinman, de moeder van Merijn die na een kort ziek zijn plotseling overleed. In de toespraken die werden gehouden werd nog eens duidelijk, voor zover je dat nog niet wist, dat Tien een warme vrouw was die graag zorgde voor anderen. Het was dubbel zo verdrietig omdat Tien zo kort na Huub overleed. Voor Bart en Merijn zal het niet makkelijk zijn, hun hele "kindzijn" is binnen een paar maanden verdwenen.

Gelukkig hebben ze elkaar om de herinneringen hieraan vast te houden. Zij weten zich gesteund door hun vrouwen en ze zien Huub en Tien terug in de kinderen van Merijn en Jacovine.

Terug reden wij door de Hoeksche Waard en wij stopten even bij de Perenggaard aan de Polderdijk voor een kopje thee. Daar werden wij gastvrij ontvangen in een eenvoudig onderkomen met gezellig gedekte tafeltjes met mooi oud servies. Je hoorde de schapen blaten, de vogels zingen en verder was het stil. Het blijft onwerkelijk te bedenken dat Huub en Tien niet meer door de Hoeksche Waard fietsen en genieten van het groen, de rust en de stilte. Het was aangenaam daar en goed om je gedachten weer op orde te krijgen.

De eigenaresse trakteerde ons op een glaasje perenlikeur en op zelfgemaakte karnemelkse kaas in diverse smaken. Een aanrader om daar eens binnen te gaan en zelf de kaas te proeven. Alle producten zijn overigens ook te koop.

De tweede keer was een paar dagen later, wij hadden met een klein gezelschap een high tea besproken bij Nora's theetuin. Toen ik nog excursies liep voor HoekscheWaardsLandschap en Natuur-Monumenten sloot ik daar dikwijls af met thee en een heerlijk stuk zelfgebakken taart. Het was ook die middag weer uitstekend verzorgd, de keus uit de verschillende taarten was niet makkelijk, verleidelijk, maar uiteindelijk koos ik toch voor de rabarbertaart met hazelnoot/caramel krummeltjes. (zo heet het niet hoor, dat maak ik er van) De rabarbertaart is altijd mijn favoriet gebleven. De chocoladetaart is ook niet te versmaden of de yoghurt fruittaart. Het is allemaal even lekker. Ook de hartige hapjes waren voortreffelijk. De Engelse pie was uiteraard zelf gebakken.

Ook hier trof mij weer de rust en de geluiden uit de natuur wanneer er even een stilte viel tijdens de gesprekken. Ook Nora's theetuin is een absolute aanrader, zomaar of na een heerlijke excursie op Tiengemetten, Korendijkse Slikken of de Tiendgorzen.

Nora's theetuin staat te koop; het lopende seizoen zal huidige eigenaresse Nora nog afmaken. Wij hopen van harte dat er zich kandidaten melden om deze heerlijke theetuin met hetzelfde enthousiasme voort te zetten.

TUINRESERVATEN

Joost Kievit

De natuur staat onder druk in ons land en ook in de bebouwde omgeving neemt de biodiversiteit af. Diersoorten die vroeger heel gewoon waren en altijd in de nabijheid van mensen leefden zoals de huismus en de egel worden zeldzamer. Met de actie "Tuinreservaten" van het VARA programma Vroege Vogels wordt geprobeerd hier iets aan te doen. Hoekschewaards Landschap (HWL) maakt gebruik van deze actie om ook in de Hoeksche Waard iets aan dit probleem te doen.

Het idee voor het project Tuinreservaten komt uit Frankrijk, de vogelbescherming daar nam het initiatief tot vogelvriendelijke tuinen. In Nederland startte vorig voorjaar de actie van Vroege vogels. Inmiddels zijn enkele duizenden tuinen aangemeld als tuinreservaat. Bedoeling is een einde te maken aan het stenen tijdperk: de betegeling van tuinen, straten en steden in Nederland en daar-

mee dieren als egels, vogels, bijen en vlinders een toekomst te geven in ons stedelijk gebied.

HWL heeft vorig jaar de cursus Tuinreservaten afgerond. Deze cursus werd door de werkgroep Cursussen van HWL ontwikkeld en door 15 deelnemers gevolgd. In 5 theorieavonden en 2 excursies werden met de cursisten de mogelijkheden verkend om een tuinreservaat te maken. Op de inleidende avond werd gesproken over het Nationaal Landschap Hoeksche Waard, de kernkwaliteiten en de natuur die bij dit landschap horen en het verlies aan biodiversiteit in de stedelijke omgeving. De hedendaagse trends in tuinen kwamen eveneens aan de orde.

In de volgende avonden ging het over vogels, vlinders, waterdieren en egels. Wat kun je doen om deze dieren aan te trekken. Wat vraagt dat aan inrichting van een tuin? Welke soorten bomen, struiken en kruiden kun je het best toepassen? Is bijvoeren verstandig? Welke diersoorten kun je verwachten en hoe herken je die? Deze en vele andere zaken kwamen in de cursus aan de orde.

Er kwam landelijke belangstelling voor de door HWL ontwikkelde cursus Tuinreservaten. HWL stelde de inhoud van de cursus en het cursusmateriaal ter beschikking van IVN Vereniging voor Natuur- en Milieueducatie. IVN werkt samen met Vroege Vogels Tuinreservaten en wil de cursus graag omvormen tot een cursus die in het gehele land gegeven kan gaan worden.

Er is ook een brochure gemaakt waarin kort te lezen valt hoe je zelf een tuin reservaat kunt maken. Deze brochure is gratis verkrijgbaar bij de bezoekerscentra Klein Profijt in Oud-Beijerland en Nationaal Landschap Centrum in Numansdorp. HWL is van plan om in de loop van volgend jaar als het landelijk cursusmateriaal beschikbaar is opnieuw een cursus Tuinreservaten aan te bieden. Voorinschrijving is mogelijk via email cursussen@hwl.nl.

OUDE BELOFTE

Bob Wiggers

Feestelijke opening Ambachtsheerenzaal opgeluisterd met komst van een hoge gast.

Op de gezellige Open Dag van HWL op 28 april is ook de nieuwe vergaderruimte de "Ambachtsheerenzaal" op feestelijke wijze geopend door Cromstrijen's nieuwe burgemeester, de heer Luteijn.

Hiermede is een oude belofte van HWL aan Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen ingelost. Immers, toen in 2007 plannen gesmeed werden om een Nationaal Landschap Centrum te bouwen en gelden verzameld werden bij overheden, bedrijven en particulieren heeft de ABH een forse donatie gedaan. HWL beloofde als tegenprestatie, het bieden van een vergaderruimte voor de ambachtsheren.

De vide boven de gemeenschappelijke zaal bleek evenwel te gehorig en ongeschikt als vergaderruimte. In 2011 is besloten om de vide te verbreden en af te sluiten, waardoor een grote stille vergaderkamer ontstond. Daarbij kon tevens een ander oud plan tot werkelijkheid gebracht worden, het inbouwen van het glas in lood raam dat destijds door de ABH aan de gemeente Numansdorp was geschonken.

Na de bouw van een nieuw gemeentehuis was dit raam wat in de vergetelheid geraakt en opgeslagen op een zolder.

Het raam dat destijds gemaakt werd door glazenier Toon Berg werd geres- taureerd en aangepast door Piet de Boer en is nu in volle glorie te zien in het NLC. Het is een pronkstuk en stelt de overdracht voor in 't jaar 1492 van keizer Maximiliaan van Oostenrijk, van alle heerlijkheden en grond inclusief alle aanwassen en vogelarijen aan de Heer Numan wegens zijn verdienste als se- cretaris van de keizer. Het oorspronkelij- ke document bevindt zich nog in het bezit van de Stichting ABH Cromstrijen.

Hoekschewaards Landschap heeft de heer Luteijn bereid gevonden om als burgemeester en daardoor qualitate qua lid van het Stichtingbestuur de fraaie Ambachtsheerenzaal te openen. Hierbij waren veel belangstellenden en ook genodigden aanwezig vanuit de ge- meente Numansdorp, die zich beijverd hadden om te zorgen dat het raam be- waard werd en kon worden geplaatst in het NLC. Bijzonder was ook dat me- vrouw W. Struben, de kleindochter van de glazenier, op onze uitnodi- ging was ingegaan om de opening bij te wonen. De heer Luteijn ver- richtte de opening met een korte toespraak, waarin hij ook wees op de talloze bruidsfoto's die destijds voor het raam gemaakt werden en een toast met sprankelend vocht uitgeschonken in fraai geslepen glazen met het logo van HWL en de naam "Ambachtsheerenzaal".

Deze glazen werden aangeboden door een hofdame van de keizer

Madame Christina von Pal zum Guusen- hofe, geassisteerd door de waardin van het Veerhuys Hildegonda Vis- schersdochter.

Na de opening zette Dick Holster ons weer met beide voeten op de grond met een boeiend verhaal over het werk als

pachter of landar- beider op de Am- bachts-heerlijkheid Cromstrijen. Het was hard werken en de ambachtsheren waren beslist niet mals, maar uit de warmte van zijn verhaal bleek toch de verbondenheid van deze mensen met werk en land.

WEIDVOGELS EN BOEREN

*Marianne van der Waal,
weidevogelbeschermster sinds 2006*

Eén van de vele werkgroepen van HWL is de werkgroep Weidevogelbescherming. Een aantal enthousiaste vrijwilligers zoekt en markeert nesten op boerenland. Dit doen zij om de nesten te beschermen wanneer de boer werkzaamheden op zijn land moet uitvoeren.

Hoewel de naam weidevogel veronderstelt dat deze vogels op grasland broeden, is dat in de praktijk vaak niet zo. Kale ongeploegde akkers, aardappel- tarwe- of bietenland, overal maken vogels als Kievit, scholekster en zelfs grutto's hun nest en broeden hun jongen uit.

Helaas gaat het vaak mis als de boer mest gaat injecteren.

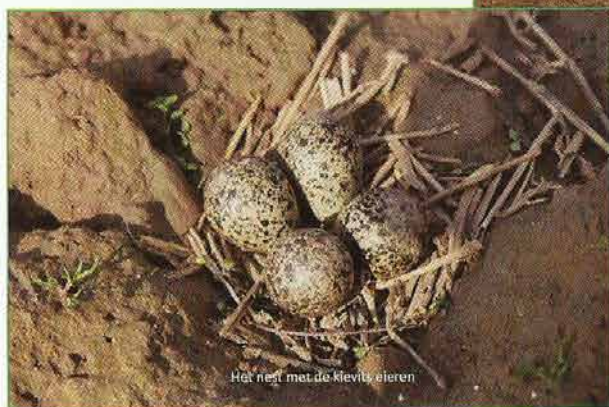
U kent het vast wel: grote machines die met vlijmscherpe "messen" vlak naast elkaar diepe voren trekken en daar de mest in de grond spuiten. Lange lood-zware slangen schuiven over de grond om de mest vanuit het reservoir naar de injecteur te transporteren. Zo blijft geen nestje heel en de pullen (kuikens) overleven het meestal ook niet.

Mest wordt in de grond verwerkt

Stroefslang

Het nest met de Kievit's eieren

Weidevogelbescherming met de nieuwe schotels tijdens het injecteren

Gelukkig is er een oplossing, de weidevogelbeschermers plaatsen een schaal

over het nest (de ouders zijn dan allang gevlogen) en zetten de schaal met lange pinnen vast in de grond.

Schalen worden door Rien over het nest gezet met extra nestbeschermers

Ze zoeken pullen op en stoppen die zolang in een schaal of emmer.

En dan maar hopen dat het injecteren niet al te lang duurt en de schalen er weer afgehaald kunnen worden. Meestal komen de ouders weer snel naar het nest en gaan verder met broeden.

Vorig jaar is voor het eerst geëxperimenteerd met de nieuwe schalen. De werkgroep had er 4 gekregen om ze uit te proberen. Helaas lang niet genoeg. HWL heeft er dit jaar voor gezorgd dat er een flink aantal bijbesteld konden worden. Dat die goed van pas komen ziet u in bijgaande fotoreportage.

Er werden meer dan 10 nesten beschermd en zo'n 20 pullen gevonden, die het jammer genoeg niet allemaal gered hebben.

Het injecteren duurde erg lang en het was heel koud.

Beschermen van de pullen

Toch werden de meeste nesten later weer bebroed. Een prachtig resultaat!

Foto's: Leen de Zeeuw, dit jaar voor het eerst actief als weidevogelbeschermer.

Nog meer pullen gevonden en een aangepikt e

DE KLEUR VAN RIET

Rini Huisman

Al jaren staat er bij ons in de kamer op een kastje een klein roodbruin gemêleerd vaasje met drie rietpluimen erin. Ik heb het geërfd van mijn vader. Het vaasje, dat we een keer voor mijn vader meebrachten, komt uit Vietnam. De rietpluimen, die er in staan, zijn nog steeds de rietpluimen die mijn vader een keer meebracht van een wandeling door de polder bij Strijen. Ze passen perfect bij de kleuren van het vaasje.

Riet hoort tot de grassenfamilie en grassen kan je jaren bewaren als je ze, zonder water er bij te doen, in een vaas zet. Grassen zijn daarom ook goed te gebruiken in (zelf samengestelde) droogboeketten. Overal in de Hoeksche Waard kom je riet tegen. Langs de kreken, de sloten en langs de rivier, de Binnenbedijkte Maas, in de natte stukken van de natuurgebieden, zoals Plan Argusvlinder en aan de buitenkant van de grienden. Ik geniet er van in elk seizoen. Ook al is de kleur van het riet anders in de winter dan in de zomer en staat het riet dan minder te wuiven omdat er alleen stijve bruine stengels overgebleven zijn met kleine korte pluimen. Tussen dat bruine riet zit, nog maar een week nadat de lente begonnen is, al een Fuut te broeden.

Op vier eieren, hoorde ik vanochtend van een paar kinderen die op de ophaalbrug in Puttershoek naar de Fuut stonden te kijken, die door het geluid van onze stemmen zijn kop onrustig bewoog in de richting waar het geluid vandaan kwam. Nog een poosje bekeek ik het nest. Het leek gemaakt van riet. Andere waterplanten kon ik, zo vroeg in het jaar, ook nog niet ontdekken. In ieder geval kon je heel goed zien dat het nest, gemaakt van waterplanten, drijvend op het water, verankerd was in het riet. Ik had het gevoel dat ik de Fuut in het verleden nooit zo open en bloot op zijn nest heb zien zitten, maar toen broedde de Fuut ook later en zal het bruine riet waarschijnlijk al plaats gemaakt hebben voor nieuw riet.

Het nieuwe riet, waarvan nu nog maar een paar jonge lichtgroene scheuten omhoog komen via de ondergrondse uitlopers, kan straks 1 tot 3 meter hoog worden en kan een dichte ondoordringbare vegetatie gaan vormen.

Een rietstengel is fors, hol, staat rechtop en is glad. Het grijsgroene blad is niet zo breed, ongeveer 1 tot 3 centimeter en kan wel 50 centimeter lang worden, heeft een spitse top en is onbehaard,

Riet kan je gemakkelijk onderscheiden van andere soorten van de grassenfamilie aan de Duivelsbeet, een golving dwars over het blad waar het opgerolde blad voor het uitvouwen tegen een knoop in de stengel zat gedrukt. Waar het blad aangehecht is aan de rietstengel, dat heet de bladschede, zit een tongetje in een krans van haartjes. De plant bloeit van juli tot oktober met 15 tot 40 centimeter lange, sterk vertakte pluimen die een purperachtige of bruinachtige kleur hebben. In het begin staan de pluimen rechtop maar later kunnen de pluimen aan de top gaan overhangen.

Riet kan zich op drie manieren uitbreiden: door middel van zijn zaden die door de wind of het water verspreid worden, via de wortelstokken en door bovengrondse uitlopers.

Aan het eind van de herfst, voor de winter begint, sterven de bovengrondse delen van de rietstengel af en blijft er alleen een stijve rietstengel over (vaak blijft de pluim nog zitten) en kleurt het riet bruin. Je vindt riet op natte, zoete of brakke grond aan waterkanten waar het niet te veel hinder ondervindt van golfslag en stroming.

Ook groeit de plant in veenmoerassen,

aan de rand van vochtige akkers, op spoordijken en lichte moerasbossen en komt ook voor in kwelders, de begroeide buitendijkse landaanwassen. Maar rietkragen *staan* niet alleen mooi in het Nederlandse landschap.

Als riet ieder jaar gemaaid wordt, kan een deel na sortering gebruikt worden als dakbedekking of voor het maken van rietmatten en rietschermen. Het riet wordt altijd boven het wateroppervlak afgemaaid, anders lopen de holtes en luchtkanalen vol met water, waardoor het riet letterlijk verdrinkt en afsterft.

Verbaasd ben ik dat Vincent van Gogh voor een aantal pentekeningen rietstengels gebruikte waaraan hij een scherpe punt sneed. Voor Muziekinstrumenten zoals hobo, klarinet, fagot en saxofoon wordt een riet gebruikt dat niet wordt gesneden van het riet dat bij ons groeit maar van het bamboeachtige Spaanse riet. Door op (een klein stukje) riet te

blazen gaat het trillen, waardoor geluid ontstaat. Tegenwoordig worden er ook steeds vaker helofytenfilters gemaakt die voor het grootste deel uit riet bestaan. Ze dienen bijvoorbeeld om rivier- of slootwater dat natuurgebieden instroomt te reinigen van fosfaten en nitraten. Sommige zwembaden zuiveren het zwemwater liever niet met chemi-

sche middelen maar in een rietveld.

In de late middag, weer genietend van de rietkraag, nu op mijn wandeling langs de Boezemvliet naar Maasdam, bedenk ik me dat ik het heel bijzonder vind dat riet ook als helofytenfilter kan dienen om water te zuiveren.

Krasse knarren

Arie Pieters

Helaas is bij sommige plannenmakers het besef van de waarde die oude bomen hebben voor zowel de natuur als het landschap nog niet altijd doorgedrongen.

Bij sommige bouwprojecten, en ook bij aanleg of omleggen van wegen, worden ze door zulke plannenmakers jammer genoeg alleen gezien als een 'sta in de weg'. Als er dan ook nog 'iets' mis blijkt met de gezondheid heeft men een extra reden om aan te sturen op het kappen

van dergelijke bomen. Gelukkig staan in onze regio inmiddels al meerdere levende bewijzen van de veerkracht van oude bomen. De bruine beuken bij het kerkje van buurtschap Greup zijn daarvan een prachtig voorbeeld. De provincie gaf de monumentale bomen nauwelijks kans om de aanleg van de dubbele rotonde aldaar te overleven. Het is nu drie jaar na de aanleg en ook dit jaar staan de beide beuken er weer prachtig bij.

Een ander mooi voorbeeld van 'levenskracht' is de oude (vermoedelijk 110-120 jaar oud) paardenkastanje in de vroegere boerderij-tuin van de door brand verwoestte hoeve De Rustenburg. Deze boom stond pal naast het woonhuis en is destijds flink geraakt door de brand in 1997. Het eerste jaar na de brand leek het erop dat het wel eens moeilijk kon worden, maar zie 15 jaar later staat de kastanje volop in bloei. De kroon is wel getekend door de brand maar het is nog altijd een indrukwekkende boom. Toch maar goed dat hij in 1997 'gewoon' is blijven staan....

EEN GREEP UIT...

t jaarverslag van de vlinder-
werkgroep

Henk Bunjes

Zoals elk jaar heeft de Vlinderwerk-
groep in maart jl. weer een jaarver-
slag uitgebracht waarin onze experien-
ten in het voorgaande jaar staan
beschreven. Dit jaarverslag over 2011
is al weer het tweeëntwintigste in
successie. Dit betekent dus dat we
onze waarnemingen kunnen plaatsen
in een overzicht van 22 jaar. En dat
geeft wel eens verrassende ontwikke-
lingen te zien.

Vroege glazenmaker; foto Henk Bunjes

Soms moeten we jammer genoeg con-
stateren dat een soort na jarenlang ach-
teruit te zijn gegaan, verdwenen is uit de

Hoeksche Waard. Anderzijds zijn nieuwe soorten "ontdekt"
en hebben die zich soms onstuimig
ontwikkeld en worden nu als algemeen
in ons gebied gewaardeerd.

We hebben het daarbij niet alleen over
(dag)vlinders maar ook over libellen. En
juist die laatste groep blijkt een dynami-
sche. Vermoedelijk door essentiële ver-
betering van de waterkwaliteit nam het
aantal soorten de afgelopen jaren flink
toe. Een verschijnsel dat zich overigens
ook landelijk voordoet. Beroemd voor-
beeld is daarbij de Rivierrombout die
met name langs de grote rivieren oprukt
en bij ons, zo langs de Oude Maas, wel
zijn meest westelijke plaats in Nederland
heeft bereikt. Het aantal
waargenomen exemplaren
(bijvoorbeeld bij Kuipers-
veer) neemt jaarlijks nog
steeds toe.

Het jaarverslag is geplaatst
op de HWL-site (via
"Documenten" kies je voor
"Publicaties" en Vlinder-
werkgroep Jaarverslag
2011, eventueel is ook
2010 beschikbaar).

Je zult dan kunnen zien dat
naast de Rivierrombout ook
de Vroege glazenmaker en
de Glassnijder een explo-
sieve ontwikkeling laten

zien gemeten over de laatste zes, zeven
jaar. Ik noem deze drie soorten niet voor
niets. Alle drie staan ze op de Rode Lijst
Libellen die sinds 1997 geldt.

Dat betekent toch een zekere meerwaarde die aan dit soort waarnemingen kan worden verleend. Daar ben je trots op!

Argusvlinder; foto Cees van Oostende

Rode Lijsten zijn officiële lijsten die de zeldzaamheid (en/of kwetsbaarheid) van bepaalde soorten weergeven en om de circa 10 jaar weer opnieuw moeten getoetst, waarna er een nieuwe Rode Lijst wordt gepubliceerd (in de Staatscourant!). Bij beheer van gebieden en beoordelen van plannen kan daar dan rekening mee worden gehouden.

Vorig jaar is de Rode Lijst Libellen opnieuw getoetst en er ligt een nieuw voorstel klaar voor vaststelling en publicatie door de minister. Daarbij is de (ook landelijke) vooruitgang van de paradepaardjes van onze libellenstand niet onopgemerkt gebleven. Het gevolg is dat ze op de nieuwe Rode Lijst niet meer als bedreigd of kwetsbaar zijn opgenomen. In één klap verliest de Hoeksche Waard al zijn Rode Lijstsoorten waar het libellen betreft. Zo geformuleerd klinkt het wel zielig maar we moeten bedenken dat de verbetering van de libellenstand juist wijst op een verbetering van het leefmilieu. Iets dat we juist met die Rode Lijst

willen bereiken!

Dat het wel of niet voorkomen van bepaalde soorten niet uitsluitend afhankelijk is van de plaatselijke omstandigheden is ook bekend. Helaas moeten we in ons Jaarverslag vooral bij de vlinders de achteruitgang van een flink aantal soorten constateren. Lang niet altijd is duidelijk aan te geven wat daarvan de oorzaak is. Vaak zijn het wel de vlinders waarvan de rupsen van grassen leven die het kennelijk moeilijk hebben. Maar erg eenduidig is dat niet.

Momenteel gaan de Argusvlinder en het Oranje zandoogje erg achteruit. Maar daar staat bij voorbeeld het Bont zandoogje (ook een gras-eter) tegenover dat in de afgelopen tien jaar een explosieve ontwikkeling heeft laten zien. Van vrijwel nul naar nu en in bijna iedere tuin volop te zien!

Oranje zandoogje; foto Henk Bunjes

Een heel speciale rol spelen de zogenaamde "trekvlinders". Deze zijn niet zo zeer afhankelijk van het plantenaanbod in ons land maar maken een groot deel van hun ontwikkeling in een (ver) buitenland door en trekken dan naar ons land waar ze uiteindelijk de winter niet kunnen

overleven en dus weer terug trekken of gewoon doodgaan. Het daaropvolgende jaar moeten we dan maar weer afwachten of de vlinder weer bij ons te zien is en in welke aantallen.

Een aantal vlinders vertoont dat gedrag bij ons. Bij voorbeeld de Atalanta (bijna elk jaar wel in flink aantal te zien), de Oranje luzernevlinder (alleen in sommige "rijke" jaren te zien) en de Distelvlinder.

Juist omdat we het nu al 22 jaar bijhouden is het interessant eens na te gaan hoe het in die periode met de Distelvlinder is vergaan. Vorig jaar (het verslagjaar 2011) werden er 47 exemplaren geteld. Dat is zo weinig dat sommige werkgroep-leden er helemaal geen hebben gezien. Het jaar daarvoor (2010) was het al weinig beter: 72 waarnemingen. Ook niet best. Toch kunnen we er in feite weinig aan doen en liggen we er dan ook helemaal niet wakker van. Deze soort staat ook niet op een Rode Lijst want je kunt eigenlijk niet echt spreken van een Nederlandse vlinder.

Dat zit zo. De Distelvlinder komt in het voorjaar uit de pop in een ver land. De belangrijkste populatie is hierbij in het Atlasgebergte in Marokko of zelfs ook ten zuiden van de Sahara. Zodra daar door de vlinder een overpopulatie wordt geconstateerd (te veel vlinders op één plek betekent te weinig eten) dan komt een grote verhuizing op gang. Met behulp van de heersende lucht stromin-

gen komen er dan, naast Sahara-zand, een heleboel Distelvlinders naar het noorden die dan, afhankelijk van de omstandigheden (wind etc.) in Nederland terecht komen en blijven of nog (veel) verder naar het noorden doervliegen. Dat gebeurt in het voorjaar (maanden april en mei). De vlinders die hier aankomen zijn vaak "afgevoegen" en vaal/beschadigd door de verre reis. De uiteindelijke bedoeling van deze volkeverhuizing is uiteraard voortplanting en instandhouding van de soort. Dat is niet zo moeilijk want de rupsen prefereren (Akker)distel.

Distelvlinder: foto Henk Bunjes

Aanbod volop dus.

Als alles meezit ontwikkelt zich de nieuwe generatie in krap twee maanden waarna de geschiedenis zich herhaalt.

De bij ons opgegroeide Distelvlinders zijn duidelijk te herkennen: schitterend van kleur en tekening.

Gezien het forse voedselaanbod kan het aantal vlinders exponentieel toenemen. In goede jaren is dan deze Distelvlinder één van de talrijkste tuinbezoekers en daarbij een gewaardeerde gast. In topjaren lopen de waarnemingen op naar duizenden exemplaren.

In de 22 jaar waar we harde cijfers van hebben zijn drie van dergelijk topjaren te herkennen: 1996, 2003 en het meest beroemde jaar 2009. Toen werden maar liefst ruim 5.500 exemplaren geteld in de Hoeksche Waard. En dat is natuurlijk nog maar een gedeelte van het echte aantal. Dit dus ter vergelijking met de 47 en 72 van de daaropvolgende jaren. Wat nu het leuke is dat op het moment dat ik dit schrijf (eerste helft mei 2012) er

al diverse Distelvlinders van de nieuwe invlucht zijn waargenomen. Dat is goed te volgen op o.a. waarneming.nl. De Vlinderstichting neemt aan dat ze inmiddels al weer verder naar het noorden zijn doorgevlogen. Maar ik heb goede hoop (afgemeten aan het gedrag van de waargenomen beesten) dat toch ook hier weer een mooi Distelvlinderjaar in wording is. We kunnen niet in de toekomst kijken. Maar het is niet onmogelijk dat wanneer deze aflevering van de Waardzegger in je brievenbus valt de Distelvlinder al goed op weg is je tuin weer eens op te fleuren. Ik hoop in elk geval dat je er weer eens van kan genieten!

ONTDEKKINGEN IN HET VEERBOS

Ruud Polderman

We lopen nog maar net het bos in of we horen de tjiftjaf al zijn eigen naam roepen. Deze vogel is de voorbode van de lente, want de tjiftjaf is veelal als eerste terug uit Afrika. Als iets verder ook de eerste fitis zijn melancholische liedje laat horen weten we het zeker, het voorjaar is daar..

We zijn in het Veerbos aan de Veerweg. Een smalle en langgerekte strook bos, tussen de golfbaan en het Haringvliet te Numansdorp. Samen met Menno

Korbiijn, vogelkenner bij uitstek en Frank Van Gessele, die daarnaast ook veel van planten weet, werd op 31 maart een excursie verzorgd naar het Veerbos.

Het Veerbos is in 1978 aangelegd op een bekaad buitendijkse oeverland van het Haringvliet, als compensatiegroen voor de aanleg van de recreatiewoningen Numansgors. De toenmalige eigenaar, Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen, heeft toen het gebied beplant met populieren, als productiebos. Het Veerbos is echter zeer nat door een eigen water in- en uitlaat naar het Haringvliet en dat is voor populieren niet zo geschikt. Veel populieren zijn dan ook doodgegaan, maar vormen een rijke bron aan insecten voor de grote bonte specht, die we daar ook zien en horen.

Hoewel de planten nog niet zo ver zijn, valt er toch al veel te zien, fluitenkruid, kleine veldkers, paarse dovenetel, klimopereprijs, look-zonder-look. Een bloeiend maarts viooltje en speenkruid, met de speentjes aan de wortels waarin het reservevoedsel zit en waaraan de plant zijn naam ontleent. Even later laat ook het zwartkopje zich zien en horen, vlak naast de sleedoorn met zijn mooie witte bloempjes. Ook kijken we naar de verschillende ooievaarsbekken die er voorkomen en dan hebben we het weer over plantjes. De slipbladige, met ingesneden blad en de zachte -, met rond zachtharig blad. De grond ligt bezaaid met de katjes

van de populieren, evenals de katjes van de els. Het elzenblad is nog niet zo groot. Als het elzenblad is als een duit, vliegt de koekoek uit en die is er dus nog niet.

Diverse mezen, waaronder een matkop laten zich horen, boomkruiper, heggemus en vink. De lach van de groene specht is onmiskenbaar, maar hoewel hij zich van dichtbij laat horen is hij niet te zien. Wanneer ook het zonnetje zich nog even laat zien geniet

iedereen met volle teugen. Wat is er toch veel te zien en te horen in een betrekkelijk klein stukje bos.

Het Hoekscheewaards Landschap organiseert regelmatig excursies, onder leiding van gidsen, Niet alleen natuur, maar ook cultuur en cultuurlandschap krijgen aandacht. Wilt u meer weten kijk dan op www.hwl.nl bij agenda.

Foto's Jan Plaisier

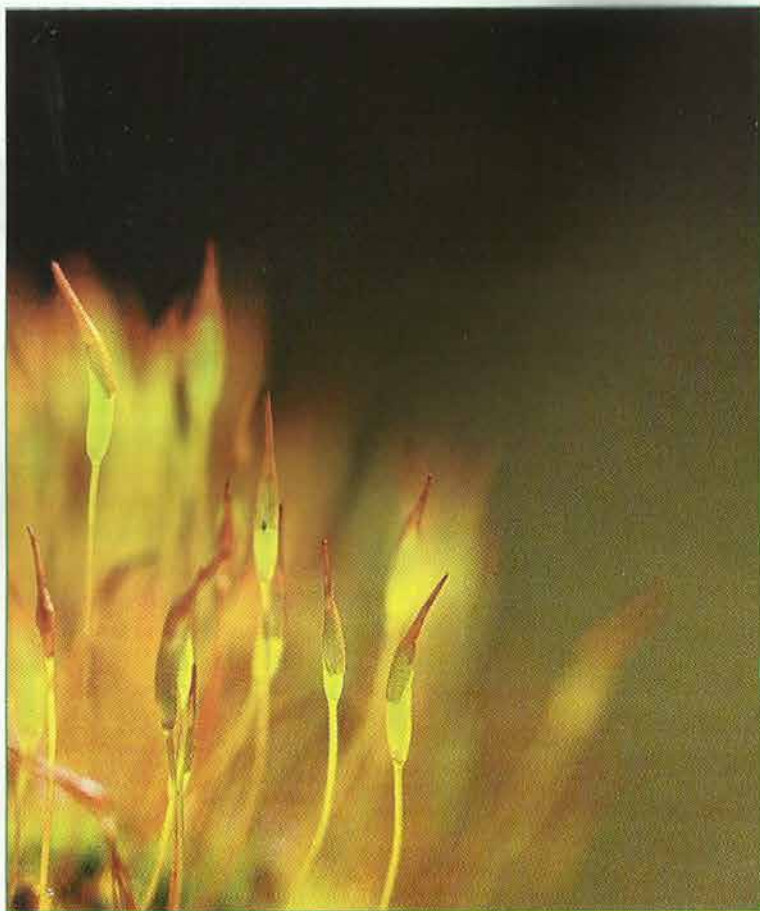

FOTO'S

Jan Plaisier

De Werkgroep Natuurfotografie kwam in het lentenummer 2012 aan de orde. Aanleiding was de foto-expositie 'Dieren in de Hoeksche Waard'

Eénmaal per maand hebben we een bepaald onderwerp dat gefotografeerd wordt. De afgelopen maanden betrof het 'Viervoeters', 'Mossen en korstmossen' en Strand en duinen. Vanaf het zomer-nummer zullen telkens enkele foto's in de 'Waardzegger' worden opgenomen.

Mos; foto El van Rookhuizen

Strand en duinen;
Foto's: Liesbeth de Man

KONIKS EEN JAAR LATER

Esther Linnartz-Nieuwdorp

De Staart

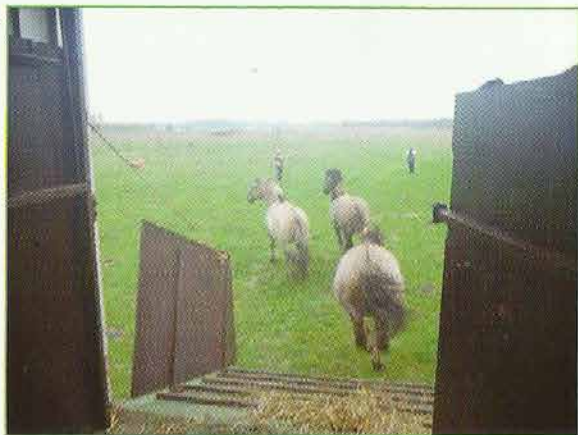
Op 1 april 2011 is een hengstengroep van 3 koniks losgelaten. Reden van introductie was dat begrazing met meerdere soorten grazers over het algemeen een positief effect heeft op de ontwikkeling van het gebied. In dit artikel kijken we terug naar wat het afgelopen jaar heeft opgeleverd en kijken we vooruit naar de toekomst.

Effecten op de vegetatie en draagkracht.

In de periode april tot en met juli 2011 heeft een student van de HAS Den Bosch het terreingebruik van de koniks en de Schotse Hooglanders onderzocht. De koniks grazen er op dit moment nog maar ruim een jaar en daarom is het moeilijk om harde conclusies te trekken wat hun effecten op de vegetatie zijn. Er lijken echter wel al invloeden te zien in het terrein. Uit de resultaten van het onderzoek naar het terreingebruik blijkt dat zowel de koniks en de runderen een voorkeur hebben voor het terreindeel "heuvels en vallei". Dit is het deel ten westen van de uitkijktoren. De koniks maken bovendien meer dan de runderen gebruik van de strook (kort) grasland parallel aan het fietspad. Dit is ook goed terug te zien in het veld, dit deel is korter gegraasd

dan de overige terreindelen. De resultaten van het voedselkeuze onderzoek tonen aan dat de koniks hoofdzakelijk grassen eten en runderen naast gras veel (ruigte)kruiden. Naast een afwijkende voedselkeuze bleken de koniks ook bijzonder vindingrijk in het uitbreiden van hun leefgebied. Binnen een maand hadden ze de natte Staart ontdekt, waarvoor ze een getijdengeul en een stortstenen dam moesten oversteken. Dit hadden we niet verwacht. Ze zijn ze er nog steeds regelmatig te vinden om o.a. wilgentakken en zegges te eten. Een keer heeft een hengst een uitstapje gemaakt naar Oud-Beijerland, door vanaf de kop van de natte Staart over te zwemmen naar de vaste wal. Om herhaling te voorkomen staat er nu een extra raster langs het fietspad en op de kop van de natte Staart.

De afgelopen winter hebben de runderen en de paarden goed doorstaan, ook tijdens vorst en sneeuw.

Het aantal van 15 dieren in de winter lag duidelijk onder de draagkracht. Doordat de grazers de ruigte op de voormalige akkers langzaam omvormen tot een meer grazige vegetatie maken ze het gebied steeds geschikter voor henzelf.

en vertoonden zelfs bedelend gedrag. Een mediacampagne met een harde maar duidelijke boodschap ("voeren van dieren noodzaakt ons ze te slachten") leverde in eerste instantie een golf van grote verontwaardiging op.

Daarnaast lijkt het erop dat de paarden en runderen elkaar faciliteren in plaats van beconcurreren. Met andere woorden: ze maken het gebied ook geschikter voor elkaar.

Koniks en publiek

Een maand na introductie kwamen de eerste signalen dat mensen de koniks voerden. De hengsten toonden zich erg nieuwsgierig naar bezoekers

Dat de boodschap toch is overgekomen blijkt uit het gedrag van de dieren én de mensen. Enkele maanden later toonden de paarden niet meer dan een normale nieuwsgierigheid naar mensen, bedelen is niet meer waargenomen. Ook wordt er niet of nauwelijks meer gezien dat mensen de paarden aanhalen of voeren. De sociale controle is groot en mensen spreken elkaar aan op hun gedrag.

Ook het plaatsen van een extra schrikdraadraster langs het fietspad heeft ervoor gezorgd dat de mensen minder gemakkelijk de paarden voeren en dat de paarden niet meer over het hek kunnen bedelen. Gelukkig, want ook wij zouden het heel erg gevonden hebben als de koniks naar de slager hadden gemoeten.

Daarom is er in overleg met de betrokken partijen voor gekozen om een paar merries te introduceren zodat er een harem-groep ontstaat. Dit zorgt voor meer dynamiek in de kudde en natuurlijk ook voor veulens. Wanneer jullie dit lezen lopen de dieren er inmiddels al. Het wachten is nu op de eerste veulens.

Hoe nu verder

In april 2012 bleek een van de drie hengsten hoefbevangen en is daardoor noodgedwongen weggehaald.

De hoefbevangenheid is ontstaan door de combinatie van te weinig beweging en een voedselrijk dieet. Deze aandoening komt eigenlijk niet voor in grotere natuurlijke kuddes en in voedselarme gebieden. Een kleine hengstengroep op de Staart blijft dus een risico.

Kortom: er valt nu nog meer te beleven op de Staart!

De foto's op blz 18,19 zijn van Esther Linnartz, de foto op deze bladzijde is van Leo Linnartz (red)

'T HOOFT VAN BENTHUIZEN'

Arie Pieters

Het vroegere stoomgemaal en tevens inmiddels voormalig Poldermuseum 't Hooft van BenthuiZEN is ongetwijfeld één van de meest besproken gebouwen in de Hoeksche Waard. Het is nog steeds erg onduidelijk wat er nu met 't Hooft gaat gebeuren.

De Stichting 'Vrienden van 't Hooft' doet al meer dan drie jaar zijn uiterste best om het markante pand van de ondergang te redden, maar de eigenaar, een projectontwikkelaar, lijkt weinig interesse te hebben in de plannen die het gebouw van de slopershamer moeten redden.

Wat een stuk minder onduidelijk is, is dat het vroegere gemaal inmiddels 'onderdak' is gaan bieden aan tal van vogelsoorten. En dat 'onderdak bieden' is zeker voor wat betreft één van die

vogelsoorten een misplaatste term, want de kolonie huis- zwaluwen die groten-deels aan de voorkant van het pand onder de dakgoot- constructie nestelt, zorgen natuurlijk voor hun eigen, vakkundig gebouwde 'onderkomens'. Een recente inventarisatie leerde dat er alleen al aan de voorzijde van 't Hooft 15 nestjes zitten. Hoeveel er aan de zijkanten zitten kon helaas niet goed onderzocht worden. Wie de moeite neemt om het oude gebouw eens een tijdje te observeren zal verder zien dat er dankzij een gat in de achterzijde van het dak ook verwilderde duiven en kauwtjes een 'thuis' hebben gevonden. Keer op keer duiken er aan de achterzijde van het gebouw, waar het gat van circa één bij anderhalve meter is, kauwtjes en duiven op, om vervolgens snel in het oude gebouw te verdwijnen. Op een richel op de muur aan de achterzijde van 't Hooft van BenthuiZEN hebben ook al eens torenvalkjes gebroed. Het oude stoomgemaal zou op zich ook een prima locatie zijn voor vleermuizen. Maar of die ook tot de bewoners van 't Hooft mogen worden gerekend is (nog) niet bekend.

Behalve de zwaluwkolonie maken ook Kauwtjes gebruik van het oude gemaal. Kauwtjes zijn van nature hollenbroeders, allerlei holtes en ruimtes in meest oude gebouwen zijn vaak een welkome broedplaats. Een kauwenpaartje heeft één van de schoorstenen van het inmiddels al ruim zeven jaar leeg staande poldermuseum uitgekozen als toekomstige nestplaats. Eerst werd natuurlijk een grondige inspectie uitgevoerd.....

Het gemaal is genoemd naar de initiatiefnemer en toenmalige dijkgraaf van de polder "Het Nieuweland van Puttershoek", Otto Boudewijn 't Hooft van Benthuisen. In de negentiende eeuw was hij één van de meest prominente inwoners van de Hoeksche Waard. In overleg met naburige polderbesturen en waterschappen werd in 1870 voor twee gemalen in één gebouw gekozen, die de problemen met het waterbeheer in meerdere polders tegelijk moesten oplossen.

De ontwerper was de bekende civiel ingenieur J. Paul en de kosten voor de bouw bedroegen destijds ruim f109.000,-. Het bijzondere gemaal behoort inmiddels tot het nationale, waterstaatkundige erfgoed en is dus ook nog enige tijd in gebruik geweest als poldermuseum. Een deel van inventaris is nog in het gebouw aanwezig.

~~~~~

'Een vliegende kraai vangt altijd wat...', zo luidt het aloude gezegde. En eigenlijk gaat dat ook op voor een 'rijdende fotograaf'. Soms zit je, zeker als je natuurfoto's wil maken, een hele dag voor niets ergens door de zoekers te turen....

en soms gebeuren de dingen bij toeval rechtvoor je neus. Zo was het ook met deze twee vechtende eksters in de polder nabij Mookhoek. Van de fotograaf trokken de beide heren zich zo goed als niets aan. Gezien de heftigheid van het gevecht heeft de fotograaf 'de kempahnen' dan ook maar uit elkaar gehaald....

....en om al die vogels makkelijk te herkennen is er nu vogelvisie,

Vroeger..., vroeger had je als 'vogelaar', of als 'gewone' natuurliefhebber natuurlijk altijd een vogelgidsje op zak als je de natuur in trok. En natuurlijk zijn er nog meer dan genoeg mensen die ook nu nog op die manier de natuur intrekken; gewapend met hun trouwe vogel(zak)gids. Maar je hebt ook mensen die altijd hun mobiele telefoon op zak hebben. En aangezien dat tegenwoordig vaak 'alleskunnens' zijn, waarmee je dus ook het internet op kan is de website van 'Vogelvisie' erg handig. Een simpele, overzichtelijke website waarop je vrijwel alle vogelsoorten van Nederland kunt vinden. En waar zelfs de vogelgeluiden op vermeld worden.

<http://vogelvisie.nl/>

DE BOOM IN!

Hilde Visscher

Dit is niet het vernieuwde taalgebruik aangepast aan de tijd, maar dit is een naam van een nieuw jeugd pad. Net als het wat milder klinkende "Beleef de lente".

In Numansdorp houden de jeugdeducatieleden van vernieuwing en uitdaging. Zo gaan er tijdens het begeleiden van de jeugdklassen soms opeens belletjes rinkelen. Bij het kopje koffie nadat de twee klassen weer zijn vertrokken, ontstaat de basis van iets nieuws.

Zo kwamen tijdens een van de paden opeens de stoere knapen aandragen met een houten trapje. Het laat zich niet moeilijk raden, al gauw overbrugde dit trapje het eerste deel van de stam zonder zijtakken, dus houvast voor de voeten en al snel werd vanaf hoog niveau "het Veerbos" bekeken.

Al eerder had meerdere malen een hele schoolklas plaats genomen op een half omgevallen boom voor de groepsfoto. Stiekem hield ik mijn adem in, een testteam was niet komen controleren of deze stam wel stabiel genoeg was om als klassikaal klimrek te dienen. Kortom de jeugd houdt van natuureducatie op hoog niveau. Maar wij als begeleiders zijn met handen en voeten gebonden aan een stukje gezond verstand en veiligheid boven alles.

Dus worden er in de periode dat er geen schoolklassen komen vele uurtjes gevuld, met nieuwe ideeën die vaak weer de toets van het bruikbare niet doorstaan. Want naast leuk en spannend voor de jeugd willen we ze toch ook wat meegeven. Een stukje liefde voor de natuur en in het geval van "de boom in" staat de boom van wortel tot kruin in de spotlights.

Natuurlijk doen ook wij aan hergebruik. Een deel van de oude opdrachten worden "gepimpt" of in gewoon Nederlands opgefrist. Binnen onze groep heeft ieder wel een eigen stokpaardje. Zo bestaat "de boom in" uit kennisopdrachten, maar ook uit creatieve en fysieke opdrachten.

Als u denkt dat er iemand naar u kijkt daar in dat bos, dan zou het zomaar een achtergebleven "Boomgeest" kunnen zijn. Wilt u ook wel eens op hoog niveau de natuur beleven, dan kunt u misschien nog net gebruik maken van de hulpmiddeltjes die de beheergroep voor ons heeft aangebracht.

Want als het laatste pad voorbij is, worden ze weer verwijderd in verband met eventuele aansprakelijkheid.

Het balanceren over de omgevallen stammen is een permanente attractie en de natuur, daar hoef ik u waarschijnlijk niet veel over te vertellen. Toch kan ik het niet laten om een tip te geven. Pak dat loopje weer eens uit die la en bekijk de mossen en korstmossen.

De oohs en aahhs of wauww als het gebruik van het loopje letterlijk helder wordt voor de jeugd zijn voor ons geluksmomentjes.

Het volgende pad draait al weer. Nog een enkele in te halen "de boom-in". De eerste aanpassingen dwarrelen al rond in onze hoofden. We hebben leuke brieven ontvangen van deelnemers ze krijgen mooi plekje in het NLC.

ANDERE AANPAK

Dick Bussing

Samen met nog 6 organisaties heeft HWL in april het Platform Hoeksche Waards Middenveld opgericht. Er was nu een speciale reden om met elkaar te komen tot een vernieuwd sterk samenwerkingsverband in de Hoeksche Waard. De oprichting ging dan ook gepaard met een eigen briefpapier, logo, mailadres, een website (www.hwmiddenveld.nl) en een glaasje champagne op 16 april.

De voornaamste reden vormde de onvrede over de werkwijze van het Samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard (SOHW) met het Uitvoeringsprogramma Structuurvisie Nationaal Landschap. De organisaties hebben weliswaar ieder eigen contacten met SOHW en afzonderlijke gemeenten, maar structureel is er geen behoorlijke samenwerking met het zogenaamde middenveld. Dat was vroeger wel anders, in de tijd dat we nationaal landschap werden, het bovenregionale bedrijventerrein werd tegengehouden en de Structuurvisie werd opgesteld. In notities en op SOHW bijeenkomsten werd de inbreng van de organisaties vaak geprezen, maar de laatste jaren is er zeker geen sprake meer van een daadkrachtige aanpak, laat staan 'partnerschap' bij de vele projecten, die op de rol staan. De organisaties zijn nu unaniem van mening, dat 1) een efficiëntere gebiedsgerichte samenwerking in de Hoeksche Waard voorwaarde is, om de Hoeksche Waard als geheel te kunnen versterken 2) de kracht van het middenveld, met zijn brede ge-

biedskennis en expertise op verschillende vakgebieden, beter kan worden ingezet.

De Hoeksche Lente 2012.

De Hoeksche Lente 2012
Platform Hoeksche Waards Middenveld

Het was dan ook logisch, dat het platform zich presenteerde op 17 april, tijdens een vergadering van SOHW, waarbij vele bestuurders aanwezig waren. De organisaties pakten het ludiek aan: Wordvoerder Willy Spaan, gekleed als interieurverzorger, maakte de oprichting bekend en verwoordde waarom het maatschappelijk middenveld meer betrokken wil worden bij de ruimtelijke inrichting van het nationaal landschap. Grote schoonmaak, opruimen die oude stoffige structuren. Een pamflet onder de naam Hoeksche Lente 2012 werd aangeboden aan voorzitter André Borgdorff en alle aanwezigen kregen een korf met lentebloemen. Een reactie van SOHW bleef echter uit. Die zou na bedenktijd op 24 mei tijdens een gezamenlijke bijeenkomst worden gegeven.

thema's die het HWMiddenveld (HWM) op haar lijstje heeft:

- een integrale gebiedsontwikkeling met oog voor de kwaliteiten van het nationaal landschap
- één beleid voor de Hoeksche Waard voor energie, cultuurhistorie, gemeentelijke bestemmingsplannen buitengebied, wonen, recreatie en toerisme

➤ branding van de Hoeksche Waard als een kwaliteitsmerk voor de inwoners en de omgeving

➤ opgaven voor de ruimtelijke inrichting, die gericht zijn op 4 peilers: Ruimte, Landschap, Economie en Duurzaamheid.

Hopelijk kunnen we de zomer beginnen met goede afspraken over meerdere van deze thema's.

U ziet het begrip nationaal landschap is voor de organisaties nog springlevend. Het rijk heeft de zorg en de uitvoering van het beleid weliswaar overgedragen aan de provincies. De provincie Zuid-Holland heeft bevestigd deze taak over te willen nemen, maar verwacht dat de Hoeksche Waard dan wel zelf met goede voorstellen komt. Deze zomer een nieuwe Hoeksche Aanpak?

Deelnemers Hoeksche Waards Middenveld (HWM):

LTO-Noord, afdeling Hoeksche Waard
Coöperatie Hoeksche Waard Duurzaam (HWD)

Erfgoedkoepel Hoeksche Waard
Hoekschewaards Landschap (HWL)
Ondernemersvereniging Hoeksche Waard (OHW)

Streekcommissie Hoeksche Waard
VVV Zuid Holland Zuid, afdeling Hoeksche Waard

SCHOONEBEEKERS

**Kudde na half jaar
verdubbeld!**

Cees Mesker

In oktober 2011 arriveerden in de Hoekschewaard 10 schapen van een bijzonder ras; het Schoonebeeker schap. De afdeling terreinbeheer van het Hoekschewaards landschap had in de loop van het jaar aan het bestuur het voorstel gedaan om een kleine kudde van een zeldzaam ras aan te schaffen. Het lag voor de hand om een oud ras te kiezen en dus ook op die manier mee te werken aan het behoud van biodiversiteit in de vorm van het levend erfgoed.

De afgelopen 2 jaar is binnen het bestuur regelmatig gesproken over schapen in relatie tot het beheer van onze terreinen en de kansen voor educatie en exploitatie van de bezoekerscentra.

Omdat uit onderzoek is gebleken, dat de locatie bij het Nationaal Landschap Centrum de beste locatie voor een schaapskooi is, werd er gezocht naar een stuk grasland nabij het NLC. Begin van dit jaar is het gelukt om een stuk land in gebruik te krijgen van de pachter van de Molenpolder en werd er een raster geplaatst.

Wie nu de Veerweg nadert over de Molendijk vanuit Numansdorp ziet links in een stuk grasland de kudde al lopen of liggen. De ram, die samen met de ooiën is aangeschaft heeft goed zijn best gedaan en.....

Foto; Ingeborg Holster

vervolgens hebben de oien 11 kleine Schoonebeekertjes ter wereld gebracht. Zonder hulp, zoals ze dat gewend zijn en slechts bij een enkele was het nodig dat onze schapenboer Bas Bestebeur extra voeding moest geven.

Foto: Ingeborg Holster

Voorlopig blijven ze nog even in Numansdorp maar op 9 juni a.s. zullen op de Plattelandsmarkt in Klein Profijt enkele schapen geschooren worden. Leuk voor de kinderen om dat van dichtbij mee te maken en ook even te voelen aan de wol, die heel bijzonder van structuur is bij de Schoonebeeker.

Van de fotowerkgroep:
Schoonebeeker schaap : foto Laura Kievit

“ERUIT GELICHT”

Werkgroep Kompasrubriek:

Vincent Koenhein

(coördinator)

Sinds kort zijn wij voor HWL ook een werkgroep. Wij dat zijn het schrijverscollectief en de coördinator. Hoewel wij nooit bij elkaar komen en geen gezamenlijke uitjes hebben of activiteiten zorgt de werkgroep ervoor dat wekelijks een stukje persoonlijke natuurbeleving de HWL rubriek in het Kompas vult. Al vanaf 1989!!

Het huidige collectief bestaat uit 20 schrijvers die minimaal 2 en maximaal 4 keer per jaar aan de beurt zijn om een bijdrage te leveren. Per half jaar maakt de coördinator een planningslijst zodat iedereen weet wanneer het zijn/haar beurt is om te schrijven.

Daarnaast komt er één week van te voren een herinneringsmail zodat de schrijver weet dat het zijn/haar beurt is.

Als opvolger van Hans van Bommel heb ik inmiddels mijn eerste lustrum erop zitten. In de afgelopen 5 jaar is het gelukt, en daar ben ik best wel een beetje trots op, dat er iedere week ononderbroken een HWL bijdrage is verschenen. Het stukje dient van een tekening of foto te worden voorzien. Niet zomaar een tekening die je van internet kan plukken. Het Kompas kan geen tekening of foto van internet accepteren omdat er dan vaak copy-right opzit.

De laatste jaren kon ik een beroep doen op het tekentalent van Ria Behet, maar heeft zij besloten om zich meer op het keramiekwerk te richten. Via haar ben ik in contact gekomen met de Hoekschewaardse Teken- en Schilderkring en heb een nieuwe tekenares gevonden. Dit is

Nadya Korchak en diverse werken van haar hand hebben de rubriek al gesierd.

Op 13 april verscheen het 1000ste stukje van de hand van Albert van Alphen in het Kompas. Ik had Albert gevraagd om dit speciale stukje te schrijven omdat hij in 1989 ook het eerste stukje had geschreven. Dit unieke feit hebben we als werkgroep niet

onopgemerkt voorbij willen laten gaan. Op 18 april was er een feestelijke bijeenkomst met verhalen van Gerard Ouweneel, Els van Gemeren en Martijn Verweijen. Stephan van der Sluys kreeg open doekjes voor zijn poëtische bijdragen. Alle Kompasredacteurs waren present en er werden over en weer lovende woorden en kado's uitgewisseld. Aan het eind van de avond werd aan alle aanwezigen een speciaal door mij samengesteld jubileumboekje uitgereikt.

Iris van der Vlerk, Joop van Riet, Henk van Noordwijk, Carolien Londerman, Henk Bunjes, Ellen van der Hoek, Mieke van Alphen, Tineke van Zalinge, Co Notenboom, Jaques van der Neut, Janus Verkerk, Riana Eckhardt, Leo Linnartz, Riekus Post, Martijn Verweijen, Dick van Houwelingen, Vincent Koenhein, Stephan van der Sluys, Jan Prince, Cobi Smit, Peter de Barse, Ad Vliegenthart, Ruud Polderman, Cees Mesker, Ank Kortenbach, Kees Wisse,

Hans Westerlaken, Gerard Ouweneel, Martin Bernard, Wicher Pen, Michel Hitzerd, Merijn van den Hoogenhoff, Huub van den Hoogenhoff, Cris IJsselstyn, Elza van Dorsser-Benne, Els van Gemeren, Hans van Bommel, Willy Spaan, Peter Schilperoord

Hierin zijn van zoveel mogelijk (oud) schrijvers stukjes opgenomen. Ook een gedicht van Stephan kon niet ontbreken. De omslag wordt gesierd door de speciale tekening van Nadya.

Van de volgende (oud) schrijvers zijn stukjes opgenomen:

Albert van Alphen, Joost Kievit, Laurens Haringa, Wiet Neve, Ed Cromberge, Sjoerd Reinstra, Frank van Gessele,

Ria Behet, Hans Cornee, Nadia Korchak.

Voor alle schrijvers en tekenaars is een exemplaar van het jubileumboekje beschikbaar en af te halen op Klein Profijt.

Tekenaars:

Rikkie Keller, Hennie van Dijk, Mieke van Alphen, Riekus Post,

Excursies

Datum	Tijd	Thema / waar	Verzamelpunt
04-06 (zondag)	13.00 - 15.00	Ontspannen wandelen vanuit het Nationaal Landschap Centrum	NLC Veerweg 1 Numansdorp
10-06 (zondag)	10.00 - 15.00	Kano- en wandelexcursie: Argusvlinder	Langedam: tussen 2e en 3e Kruisweg 's-Gravendeel
23-06 (zaterdag)	14.00 - 16.00	Cultuur Historische wandeling in Mijnsheerenland	parkeerplaats Algemene Begraafplaats Mijnsheerenland
08-07 (zondag)	14.30 - 16.30	Varen en Fietsen door de oudste gemeente van de Hoeksche Waard	Spui (t.o. Jaagpad) aanlegplaats 'fluisterboot' Strijen
28-07 (zaterdag)	13.00 - 15.00	Vlinders- en Libellen zoeken en bewonderen	Trekdamweg 's-Gravendeel
25-08 (zaterdag)	13.00 - 16.00	Fietsexcursie - Molentocht	Molen Windlust Van Koetveldlaan 2d Westmaas
30-09 (zondag)	14.00 - 16.30	Boomgaardexcursie met mogelijkheid tot appelsplukken (onder voorbehoud van groei- en weersinvloeden)	Kikkershoek Maasweg 3 3271 LH Mijnsheerenland
21-10 (zondag)	10.00 - 12.00	Trekvogels - Oosterse Bekade Gorzen	Eind van Schuringsehavenkade O.Z. / T -splitsing Lange Boomweg (bij silo's)
28-10 (zondag)	14.00 - 16.00	Onder voorbehoud: let op nadere berichtgeving. Paddenstoelenexcursie op Hof van Moerkerken	Wilhelminastraat 66 Mijnsheerenland
28-10 (zondag)	14.00 - 16.00	Onder voorbehoud: let op nadere berichtgeving. Wandelen door tuinen van Hof van Moerkerken	Wilhelminastraat 66 3271 BZ Mijnsheerenland

exacte data volgt: okt/ nov. (zat.dag & zondag)	08.00 en 20.00	Twee maaldaags Openbare muizeninventarisatie - Klein Profijt	NBC Klein Profijt Zalmpad 11 Oud-Beijerland
03-11 (zaterdag)	14.00 - 16.00	Wandelexcursie Korendijkse Slikken	Witte huis na bocht Westdijk te Korendijk
18-11 (zondag)	13.00 - 15.00	Dorpswandeling door historisch Heinenoord aansluitend mogelijkheid tot bezoek aan Streekmuseum	Parkeerterrein Streekmuseum te Heinenoord
01-12 (zaterdag)	14.00 - 16.00	Moderne landbouw	locatie nog niet bekend; Zie tzt de persberichten van HWL
16-12 (zaterdag)	14.00 - 16.00	Wandelen ten Zuid/Westen van 's-Gravendeel met een bezoek aan .. verrassing!	Verzamelpunt nog onbekend. Zie tzt de persberichten van HWL
29-12 (zaterdag)	14.00 - 16.00	Oliebollenwandeltocht - Esscheplaat	Grote parkeerplaats op Buitendijk; vanaf Sas gezien links voorbij einde Wielweg / Schenkeldijk te Strijen
Kijk voor meer en de meest recente informatie op www.hwl.nl			
Kosten standaardexcursie: € 2 leden, € 3 niet-leden, € 1 kinderen t/m 12 jaar			
Kosten kano-excursie: € 5 leden, € 7,50 niet leden			
Kosten speciale excursie: € 3 leden, € 4 niet-leden, € 2 kinderen t/m 12 jaar			

LEZINGEN

In het najaar worden er een aantal lezingen georganiseerd.

Op 10 September vertelt Huib de Kam het één en ander over Paddestoelen.
Plaats: Klein Profijt, aanvang 20.00 u (maandagavond)

7 oktober komt Jaques van der Neut een lezing houden over de Biesbosch.
Plaats: Nationaal Landschap Centrum.
Aanvang: 14.00 uur (zondagmiddag)

Op 19 november houdt Elza van Dorsser een lezing over planten in de bijbel.
Plaats: Klein Profijt; aanvang 20.00 u (maandagavond)

GEZOCHT:

De afdeling Communicatie, voorlichting en publiciteit komt graag spoedig in contact met vrijwilligers voor de volgende werkzaamheden:

redactie websites

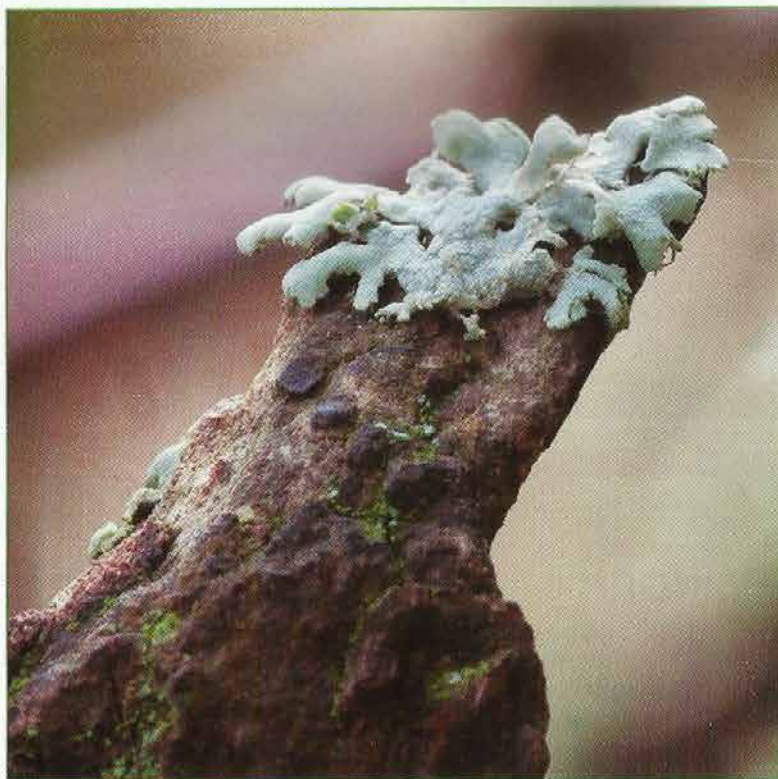
Lid van de agendacommissie (aankondigingen publiceren)

- redactie Waardzegger

• maken van korte videopresentaties

• voorlichting via exposities

Gegadigden krijgen een gesprek, een coach en een cursus. Dus wat weerhoud je om even te mailen naar communicatie@hwl.nl en je te melden bij Dick Bussing.

Van de fotowerkgroep
Eikenmos; foto Gebko Hahn

DE ZOMER IN JE BOL

met WoesteLand, de jongeren van IVN!

WoesteLand organiseert komende zomer vijf vakantieweken in de natuur, voor iedereen tussen de 12 en 30 jaar. Tijdens de deze weken wordt vrijwilligerswerk in de natuur afgewisseld met uitdagende workshops rondom een duurzaam of groen thema en uiteraard veel gezelligheid.

Voor en door jongeren!

Alle zomerweken worden begeleid door enthousiaste vrijwilligers, die zelf al vaker mee zijn geweest met activiteiten van WoesteLand. De begeleiders hebben trainingen gevolgd en ervaring in het begeleiden van (natuur) activiteiten voor groepen jongeren. Tijdens de activiteiten zijn altijd begeleiders met een EHBO-diploma aanwezig.

Beleef de natuur

Er worden bomen gestoken of gezaagd, heide geplagd, slootjes gebaggerd en weilanden gehooïd. Ook wordt er soms op een biologische boerderij gewerkt. Allemaal activiteiten die leuk zijn om te doen, leerzaam zijn én bijdragen aan de ontwikkeling van het landschap.

Zomerweken 2012

Beauty and the Beezz, 16 juli-22 juli, Echten (Drenthe) 12-15 jaar

Wie is de Korenwolf?, 23 juli-29 juli, Zuid-Limburg, 16-25 jaar

Uit de toon, 12 aug.-18 aug., Drenthe, 18-30 jaar

Domaine de Royères, 15 aug.-25 aug., Frankrijk, 25-30 jaar

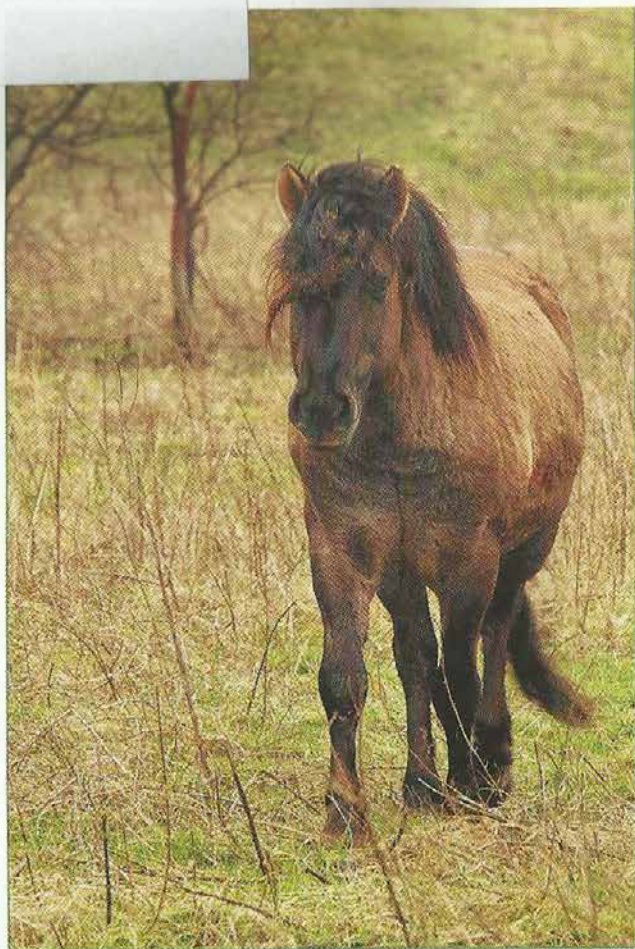
Woeste Zinval, 20 aug.-26 aug., 16-30 jaar

Nieuwsgierig geworden? Kijk voor meer informatie over de zomerweken, data en inschrijving op www.woesteland.nl of stuur een e-mail naar info@woesteland.nl.

HWL

Hoekschewaards Landschap

Van de fotowerkgroep
Foto: Marjon Kunst